

UNIVERSITY GOCE DELCEV – STIP
FACULTY OF LAW

STUDENT'S
SOCIAL
SCIENCE
JOURNAL

YEAR 2018, ISSUE NUMBER 4

**STUDENT'S SOCIAL SCIENCE JOURNAL
FACULTY OF LAW
UNIVERSITY GOCE DELCEV – STIP**

**Year 2017, Issue Number 4
ISSN 2545-4021**

Publisher:

prof. Jovan Ananiev, Ph.D

Editorial Board

prof. Blažo Boev, Ph.D

prof. Liljana Gudeva – Koleva, Ph.D

Risto Kostruranov, LL.M

prof. Jovan Ananiev, Ph.D

Ass. Prof. Ana Nikodinovska Krstevska, Ph.D

International Editorial Board

Ivan Ilic

Faculty of Law, University in Nis, Serbia

Agim Nuhiu

Faculty of Law, State University of Tetovo, Macedonia

Dunja Duić

Faculty of Law in Osijek, Croatia

Olga Koshevaliska

Assistant professor at the Faculty of Law
Goce Delchev University in Shtip, Macedonia

Elena Maksimova

Teaching assistant at the Faculty of Law,
Goce Delchev University in Shtip, Macedonia

Ana Nikodinovska Krstevska

Assistant professor at Faculty of Law,
Goce Delcev University in Shtip, Macedonia

Olga Sidenko

Senior lecturer in political science at Voronezh state University,

Lecturer at Voronezh State University, Russia

Dimitar Apasiev

Assistant professor at the Faculty of Law,
University Goce Delcev – Shtip, Macedonia

Andon Majhoshev

Assistant professor at the Faculty of Law,
University Goce Delcev – Shtip, Macedonia

Darya Scheglova,

Senior lecturer in political science at Voronezh state University,

Lecturer at Voronezh State University, Russia

Boryana Aleksandrova

Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Bulgaria;

Faculty of Law, Department for International Law and International Relations, Bulgaria
Giorgia Bevilacqua
National Research Council, Institute for Research on Innovation and Services for Development “, Italy
Nives Mazur Kumrić
Faculty of Law, University of Liège, Belgium

Editorial Staff

Ass. Prof. Ana Nikodinovska Krstevska, Ph. D
Ass. Elena Maksimova, LL.M.
Elena Trajkovska, Student
Kire Ivanov, Student

Editor in chief

Ass. Prof. Ana Nikodinovska Krstevska, Ph. D

Language editor

Danica Gavrilovska-Atanasovska
(Macedonian language)

Technical editor

Slave Dimitrov
Blagoj Mihov

Address of the Editorial office

University Goce Delcev – Stip
Faculty of Law
ul.”Krstev Misirkov” BB PO.BOX 201
PO. Box 201, 2000 Stip
Republic of Macedonia

СОДРЖИНА:

АТАНАСОВСКА Невенка, *ПРАВНАТА ИНФОРМАТИКА И НЕЈЗИНАТА ПРИМЕНА*.....стр.5

БОГДАНОВА-СМИЛЕВСКА Билјана, *КРИВИЧНО-ПРАВНА ОДРЕДЕНОСТ НА ЗЛОУПОТРЕБАТА НА ДРОГА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА*.....стр.11

БОЖИНОВСКА Елица, *АКРЕДИТИВОТ КАКО БАНКАРСКИ ИНСТРУМЕНТ ВО МЕЃУНАРОДНИОТ ПРОМЕТ НА СТОКИ И УСЛУГИ*.....стр.23

ГОЦИРОВ Кирил, *ЕВРОПЕИЗАЦИЈАТА НА ЗАПАДЕН БАЛКАН*.....стр.31

ЗАХОВА Цветанка, *ОДГОВОРНОСТ НА ПРЕВОЗНИКОТ ВО МЕЃУНАРОДНИОТ ПРЕВОЗ НА СТОКА*.....стр.37

ИЛИЕВА Ивана, *ПОИМОТ РЕОРГАНИЗАЦИЈА И ПЛАН ЗА РЕОРГАНИЗАЦИЈА ВО СТЕЧАЈНА ПОСТАПКА ВО ПРАВОТО НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА*.....стр.47

МИЦЕВСКА Каролина, *ОДНОСИТЕ СО ЈАВНОСТА И ВЛИЈАНИЕТО ВРЗ ЈАВНОТО МИСЛЕЊЕ*.....стр.55

МЛАДЕНОВА Ева, *АНАЛИЗА НА МАКЕДОНСКИТЕ БЕРЗАНСКИ ИНДЕКСИ МБИ10 И ОМБ СО ПОСЕБЕН ПРЕГЛЕД НА 2016 ГОДИНА*.....стр.63

РИБАРЕВ Симеон, *ОБВРСКИТЕ НА ИЗВЕДУВАЧОТ КАЈ ДОГОВОР ЗА ГРАДЕЊЕ СПОРЕД МАКЕДОНСКОТО ПРАВО*.....стр.73

СТОЈАНОВА Жаклина, *ПОЛОЖБА НА СТРАНСКИТЕ РАБОТНИЦИ, МИГРАНТИТЕ И ЛИЦАТА БЕЗ ДРЖАВЈАНСТВО СПОРЕД МАКЕДОНСКОТО НАЦИОНАЛНО ПРАВО*.....стр.83

ХРИСТОВ Павле, *НАДВОРЕШНА ПОЛИТИКА НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА КОН РЕПУБЛИКА ТУРЦИЈА*.....стр.91

СЕКЦИЈА ПОСВЕТЕНА НА АНТИДИСКРИМИНАЦИЈА, ПРЕВЕНЦИЈА НА ГОВОР ОД ОМРАЗА И КРИМИНАЛ ОД ОМРАЗА.....стр.99

АМЕДОВ Абдуљ, *ДИСКРИМИНАЦИЈА ВРЗ ОСНОВА НА НАЦИОНАЛНА ПРИПАДНОСТ*.....стр.101

БОЖИНОВСКА Елица, *ПРАВО НА АБОРТУС И ЗАКОНСКИТЕ ПРОЦЕДУРИ ПРИ ОСТВАРУВАЊЕ НА ОВА ПРАВО*.....стр.105

ЗАХОВА Цветанка и КОСТУРАНОВА Ана, *ГОВОРОТ НА ОМРАЗА ВО ЈАВНИОТ ДИСКУРС И НИВОТО НА НЕГОВА ТОЛЕРАНЦИЈА ВО МАКЕДОНСКОТО ОПШТЕСТВО*.....стр.111

ЈОВАНОВА Душица, <i>ГОВОР НА ОМРАЗА И МЕДИУМИ</i>	стр.117
КАРОВА Марина, <i>ЗАБРАНАТА ЗА ТОРТУРА НА МЕЃУНАРОДНА И НАЦИОНАЛНА СЦЕНА</i>	стр.121
МАРИНКОВА Марија, <i>ГОВОР НА ОМРАЗА И МЕДИУМИ</i>	стр.129
МИТРОВИЌ Давид, <i>НЕЗАВИСНОСТ НА СУДСТВОТО КАКО ЗНАЧАЕН ПОСТУЛАТ ВРЗ КОЈ СЕ ЗАСНОВА ВЛАДЕЕЊЕ НА ПРАВОТО</i>	стр.153
НИКОЛОВ Иван и КАРОВА Марина, <i>СЛОБОДА НА ИЗРАЗУВАЊЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА</i>	стр.159
НИКОЛОВ Иван, <i>КРИМИНАЛ ОД ОМРАЗА И МАРГИНАЛИЗИРАНИ ГРУПИ</i>	стр.163
РАЈЧИНОСКИ Ѓорѓи, <i>ПОЛИТИЧКА ДИСКРИМИНАЦИЈА СО ОСВРТ НА ПОЛИТИЧКАТА ДИСКРИМИНАЦИЈА ВО РАБОТНИТЕ ОДНОСИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА</i>	стр.169
РИСТОВСКА Венета, <i>ПРИПАДНОСТА КОН ЕТНИЧКИТЕ ЗАЕДНИЦИ И ВЕРСКИТЕ УБЕДУВАЊА КАКО ОСНОВИ ЗА ДИСКРИМИНАЦИЈА ВО РАБОТНИТЕ ОДНОСИ</i>	стр.177
СТЕПАНОВСКА Моника, <i>РАСА, БОЈА НА КОЖА И ЕТНИЧКА ПРИПАДНОСТ – ДОМИНАНТНИ ОСНОВИ ЗА ДИСКРИМИНАЦИЈА</i>	стр.183
ТОМЧЕВСКА Симона, <i>ДИСКРИМИНАЦИЈА БАЗИРАНА ВРЗ ПОЛ</i>	стр.189
ТРАЈКОВА Александра, <i>РОДОВА РАМНОПРАВНОСТ И ДИСКРИМИНАЦИЈА НА ЖЕНАТА</i>	стр.195
ЧЕСТОЈНОВА Пепица, <i>ДИСКРИМИНАЦИЈА ВРЗ ОСНОВА НА ЕТНИЧКО ПОТЕКЛО</i>	стр.199

РАСА, БОЈА НА КОЖА И ЕТНИЧКА ПРИПАДНОСТ – ДОМИНАНТНИ ОСНОВИ ЗА ДИСКРИМИНАЦИЈА

Апстракт: Честите дискриминации во минатото и конфликтите кои настанале поради нивната тогашна оправданост оставаат длабоки траги во човештвото, заради кои и денес се уште се бориме да ги отстраниме, како и да го корегираме размислувањето на луѓето и отстраниме стереотипите и да воспоставиме одреден степен на толеранција и почитување. Низ овој стручен труд ќе биде прикажан нееднаквиот третман заснован врз раса, боја на кожа и етничка припадност, кои вооедно се и едни од доминантните основи на дискриминација. Кој е изворот од каде што потекнува ваквата дискриминација, во кои области од општествениот живот е највидлива и зошто сè уште не е надмината се едни од прашањата на кои ќе се посвети поголемо внимание. Преку анализа на мерките кои се преземени и резултатите од таквите мерки, компаративните искуства и претходни истражувања ќе ги потенцирам областите во кои што е потребно подобрување и нови техники и мерки за намалување на ваквата дискриминација. Целта на овој труд, покрај потенцирање на проблемите и можните решенија, ќе биде и посочување дека расата е општествено наметната категорија и поттикнување на свесноста за сериозноста на прашањето: зошто во 21 век сè уште викаме, а некои и веруваат дека има расна еднаквост, иако свесно или несвесно ја премолчуваме неправдата околу нас?

Клучни зборови: *нееднаквост, стереотипи, расизам, неправда, етничката дистанца.*

Вовед

На прашањето дали постои еднаквост каде било во светот често ќе слушнеме позитивен одговор без многу размислување, особено ако прашате некој правник или лице кое што го познава правото, веднаш ќе ви кажат дека според закон сите сме еднакви. Но, дали навистина е така?

Ако беше така, зошто тогаш на едно дете припадник на ромска, заедница често пати му е забранет влез во некој аква парк или базен? Зошто при преминување граница им се бараат дополнителни документи или во екстремни случаи пари, мито за да може „слободно“ да ја преминат границата лица кои имаат потемна боја на кожа? Овие лица се мета на расно профилирање. Многу често тие се таргетираны од страна на полицијата не поради нивното сомнително однесување, туку нивна припадност кон определена заедница. Етничка припадност, националност, па и религија се користат како доволна причина за тие да бидат сопрени, приведени или испрашувани.

Ова укажува на фактот дека еднаквоста само според закон не е доволна. Да, ние имаме закони, конвенции и редица други документи кои ја промовираат еднаквоста и забрануваат дискриминација. Формирани се органи и невладини организации кои ја промовираат еднаквоста, придонесуваат за зголемување на свеста кај населението за дискриминација и проблемите што таа ги предизвикува.

Меѓутоа, сè тоа е залудно, сè додека забраната не ја прифатиме во нашиот ум таа де факто не постои. Сè до тогаш правото е само законско право, а формалната еднаквост не е доволна за суштинска еднаквост.

Материјал и методи на работа

За изработка на овој стручен труд се користеше методот на преглед на литература/документи кој вклучува добро спроведено истражување и анализа. Литературата која беше земена предвид опфаќа, пред сè, анализа на домашните и меѓународните правните документи, домашни и странски трудови и истражувања од оваа област и судската практика.

Во правната рамка која ја регулира оваа област анализата опфати, пред сè, каква заштита нудат Законот за спречување и заштита од дискриминација и Конвенцијата за елиминирање на сите форми на расна дискриминација. Колку, всушност, тие се почитувани и применувани во секојдневниот живот во Република Македонија, како и колку граѓаните се свесни за своите права кои извираат од нив посочуваат статистичките податоци.

Предмет на анализа беа и мерките што беа преземени од страна на државата и резултатите од таквите мерки за што сведочат согледувањата и препораки кои ги упати Комитетот за елиминација на сите форми на дискриминација кои се содржани во извештајот поднесен од ова тело на 87-та сесија и чиешто спроведување беше предвидено во Националната стратегија за еднаквост и недискриминација 2016-2020 на Министерство за труд и социјална политика - Владата на Република Македонија.

Исто така беа анализирани повеќе објавени трудови, книги, извештаи и мислења и претходни истражувања од ОБСЕ во соработка со Комисијата за заштита од дискриминација и други органи и организации, пресуди во врска со дискриминација од судската пракса на Европскиот суд за човекови права и судската практика на македонските судови.

Резултати

Борбата против расизмот, етничката дискриминација и нетолеранцијата, како дел од заштита на основните човекови слободи и права, е долга борба. Денес определени категории на лица сè уште се подложени на дискриминација и маргинализација кои се широко распространети во секојдневниот живот, јавниот и приватниот, особено во делот на слобода на движење односно преминување граници, пристап кон јавни места, вработување, образование и домување.

Многу често под основот раса го подведуваме и основот боја на кожа или ги поврзуваме со етничка припадност, иако тие меѓусебно се поврзани сепак тие не се идентични. Во англиската литература за боја на кожа не ретко се употребува и зборот колоризам (colorism) кој според оксфордскиот речник се дефинира како предрасуди или дискриминација на индивидуите со тон на темна кожа, обично меѓу луѓето од иста етничка или расна група. Расизмот претставува предрасуди, дискриминација или антагонизам насочени против некој од различна раса врз основа на верувањето дека една раса е супериорна, не земајќи го предвид надворешниот изглед. Додека, пак, етничка припадност е факт или состојба на припадност на социјална група која има заедничка национална или културна традиција.

Дискриминацијата по етничка припадност е еден од најчестите видови дискриминација во Република Македонија, веднаш зад политичката. Граѓаните се жалат дека биле дискриминирани, но ретки се тие што истото ќе го пријават до Комисијата за заштита од дискриминација. Според последниот извештај на Комисијата за 2015 година, од вкупно 70 поднесени претставки, 9 од нив се за етничка припадност, 1 за припадност на маргинализирана заедница, личен и општествен статус 8, дури 17 се без наведена основа, 3 биле поднесени под основата раса, а само 1 под основа на боја на кожа. Додека во редовниот годишен извештај од 2014 година дури 26 претставки, од вкупно 106 поднесени, се врз основа на етничка припадност, под основата раса имало 3, а под основата боја на кожа 4, припадност на маргинализирана заедница исто така 4, личен и општествен статус дури 15, а без наведена основа 14.

Дискриминација во работа и работни односи

Најголем дел од претпоставките биле поднесени во врска со работата и работните односи, во 2014 г. дури 42 претставки, а во 2015 г. поднесени се 30. Ова е доста сериозно со оглед на тоа дека работата во човековиот живот е едно од најважните прашања, од платата зависи не само егзистенцијата на еден човек, туку и за егзистенцијата на целото негово семејство. Во споредба со прегледот од 31.1.2016 година бројот на невработени лица Албанци и Турци се намалил незначително, додека бројот на невработени Роми е пораснат. Најновиот преглед на невработени лица според национална припадност со состојба на 31.1.2017 година: 65.114 невработени лица се Македонци, 26.318 се Албанци, 3.964 се Турци, 6.269 се Роми. Во извештајот објавен од Институтот за човекови права и Ромскиот едукативен фонд се посочени бројни случаи на поплаки од Роми кои се соочиле со дискриминација при вработување. Како најчест изговор на работодавачите се користи дека тие го немаат потребното образование за да конкурираат на пазарот.

Владата во врска со вработувањето предвиде неколку мерки меѓу кои: Програма за условен паричен надоместок за субвенционирано вработување на лица во социјален ризик, субвенционирано вработување за невработени лица преку ослободување од придонеси/персонален данок на доход (Проект „Македонија вработува 2“), разни обуки за стекнување на потребните квалификации кои се бараат моментално на пазарот на труд како што се обуки за странски јазици, ИТ вештини и слично, исто така организирани се и многу семинари, трибини, работилници, тркалезни маси од страна на ОБСЕ во соработка со професори од универзитетите и судии од Основниот суд Скопје 2 Скопје, невладини организации на кои се дискутираше за проблемите со дискриминацијата и можните решенија и кои имаа за задача да ја поттикнат свеста за проблемите од областа на дискриминација во работните спорови.

Дискриминација во образованието

Невработеноста на припадниците од другите етнички заедници може да се поврзе, а воедно е и последица од проблемите со кои се соочуваат овие лица во областа на образованието, кои пак се поврзани со другите проблеми, како што е домувањето. Ќе наведеме неколку статистички податоци од последно објавените извештаи од Завод за статистика во врска со каква е состојбата денес во однос на минатото со цел да видиме како се движела дискриминацијата во основните, средните и високообразовните установи:

- Лица кои завршиле основно образование: 7.349 Албанци, 884 Турци, 608 Роми;
- Лица кои завршиле средно образование: 6.335 Албанци, 748 Турци, 324 Роми;
- Лица кои дипломирале односно завршиле додипломски студии: 1.318 Албанци, 148 Турци, 32 Роми;
- Број на претставки во областа на образованието во 2015 изнесува 3, а во 2014 г. изнесувал 8.

Може да се забележи како што се зголемува степенот на образование, така се намалува бројот на лица кои истото го завршиле. Причините може да бидат различни, но од аспект на релевантните причини за дискриминација кои го предизвикуваат ова би можеле да се наведнат: големите трошоци сврзани со процесот на образование (книги, сместување, партиципација), а со кои не располагаат маргинализираните групи, менталитетот кај лицата од другите припадности во руралните средини (во однос на тоа дека женските деца немаат потреба од образование, бидејќи нивната улога е да се грижаат за домот), неприфаќањето од страна на другите ученици, студенти на овие лица поради разни стеротипи и предрасуди итн.

Мерките коишто беа преземени во оваа област беа пред се насочени кон намалување на трошоците поврзани со книгите (бесплатни учебници во основното и средното образование), слободен јавен превоз за ученици и студенти на додипломските студии, предвидени стипендии за високо и средно образование, меѓу кои стипендии за студенти од социјално ранливи категории,

стипендии обезбедени од Ромскиот едукативен центар, USAID и други, организирани предавања и работилници за толеранција во средните и основните училишта со цел да се срушат стереотипите и предрасудите уште во раните години.

Дискриминација во правото на слободно движење

Како што и во извештајот на Комитетот за елиминација на сите форми на дискриминација е наведено - очигледно е дека државата не успева да ја подобри состојбата на Ромите како припадници на најмаргинализираната етничка заедница во Република Македонија. Најчест проблем со кои се соочуваат овие лица е расното профилирање при преминување на границите и пристапот до јавни места, а дополнително загрижувачки е фактот што овој вид на дискриминација постоел отсекогаш, а дури во 2014 година е донесена првата пресуда за дискриминација на Роми против Министерството за внатрешни работи (МВР), кое го спречило тужителот, лице припадник на ромската заедница слободно да ја премине границата и да ја напушти Република Македонија. Со тоа на лицето му било повредено правото на слободно движење и еднаквост кои се загарантирани права со највисокиот правен акт во државата, Уставот. Воедно бил повреден и членот 8 од Законот за гранична контрола кој гласи: „При извршувањето на граничната контрола полициските службеници се должни целосно да го почитуваат човековото достоинство“, а во ставот 3 е предвидено дека тие не смеат да прават дискриминација врз која било основа. Сепак оваа пресуда е значајна придобивка во борбата против дискриминацијата и заштита на основните слободи и права на човекот.

Дискриминација во другите области

Социјалната заштита е дејност од јавен интерес, систем на мерки, активности и политики за спречување и надминување на основните социјални ризици на кои е изложен граѓанинот во текот на животот. Ова е област која бара постојано следење и адаптирање на мерките кон вистинските потреби на корисниците. Голем дел од ромската заедница живее под прагот на сиромаштија, на самиот раб од општеството, често оставени сами на себе да се справат со разни проблеми како домување, исхрана, здравствена заштита, социјална сигурност.

Надворешниот изглед влијае врз мислењето и односот со другите луѓе. Бојата на кожа, која што прва се забележува, бидејќи припадноста нема надворешен изглед, е еден од честите основи врз кои се врши дискриминација во областа на пристап на добра и услуги, пример не се пуштаат лица припадници на ромска заедница или лица кои имаат многу темен тен на кожата кои по автоматизам ги сместуваме во групата на Ромите, сметајќи дека тие се валкани и невоспитани и недостојни за аква паркови, кафулиња и сл.), во областа на домување се јавува проблемот со поделба на населбите на „чисти населби“ и населби каде што има Албанци, Роми, Бошњаци и припадници на другите заедници, како и поделба во населбите на улици на кои живеат Македонци и улици населени од другите припадници како пример „циганска улица“ која всушност се вика „Скендербег“, меѓутоа позната во населбата како „циганската улица“ поради фактот што на неа има повеќе куќи во кои живеат Роми. Проблем претставува и тоа што многу лица живеат во бесправни објекти, а немаат средства да ги легализираат, тие немаат сопственост на својот дом. Како една од важните мерки во врска со домувањето е легализацијата на бесправно изградените објекти која нуди можност за урбанизирање на ромските и другите заедници, невладини организации нудат помош за изработка на елаборати како дел од тој процес на легализација.

И статистички податоци од годишните извештаи на укажуваат дека и денес е присутна дискриминацијата во областа на домување, социјална сигурност, пристап до добра и услуги. Во 2015 г. поднесени се 14 претставки во областа на социјална сигурност, домување 4, пристап до добра и услуги 4. Во областа пристап до добра и услуги е постигнато најголемото намалување од 22 претставки во 2014 г., симнат е бројот на 4 претстваки, што укажува дека има подобрување во оваа сфера од животот.

Ова се должи на големите напори да се искоренат тие длабоко вкоренети стереотипи во врска со припадници на другите заедници, бојата на кожата (која е најчест основ поради што е надворешна и неделива карактеристика на луѓето), усовршување на правната рамка и подобрување и зголемување на ефикасноста на институционалната рамка. Усвоени се Национална програма за развој на социјална заштита 2011-2021 во која се утврдуваат целите, приоритетите и правците на развој на социјалната заштита, на граѓаните на Република Македонија, со мерки на активна социјална политика, на среден (до 5 години) и долг рок (до 10 години), Национална стратегија за еднаквост и недискриминација по основа на етничка припадност, возраст, ментална и телесна попреченост и пол чија цел е наведена во почеток на стратегијата: „основна цел е да се подобри статусот на најранливите категории на граѓани во општеството и да се обезбеди континуиран развој во остварувањето на еднаквоста и недискриминацијата“, донесен е нов Закон за социјална заштита со кој се врши редефинирање на системот и организацијата на социјалната заштита, како и правата, финансирањето и постапката за остварување на правата од социјална заштита.

Заклучок

Проблемот со дискриминацијата е длабоко вкоренет и не може да се реши преку ноќ. Алармантно е тоа како нешто што нема врска со внатрешниот карактер на луѓето е толку пресудно за другите во одлуката за воспоставување на комуникација, пријателство и толеранција. Проблемот не е во правната рамка или во институциите кои прават напори да овозможат што е можна поголема заштита, проблемот е во луѓето и во нивната свест и неинформираност. Македонија нуди солидна заштита од дискриминација во сите области опафетни со многу закони и меѓународни договори, меѓутоа овие документи не се спроведуваат самите, нив треба да ги спроведуваат луѓе коишто се свесни дека дискриминацијата по која било основа е општествено наметната категорија, дека таа треба да се реши преку менување на менталитетот на луѓето.

Идните мерки не треба да бидат насочени кон освојување на документи па тие да се трупаат на некое биро, туку да се излезе на терен, да се анализира состојбата и да се преземат непосредни мерки (бесплатни обуки, тренинзи, работилници, да се пристапи до медиумите активно да спроведуваат кампања за борбата против дискриминација) сè додека не се избришат стереотипите дека овие лица не се доволно добри, образовани, воспитани, односно додека да ни биде срам и страв од осуда да одбиеме лице различно од нас поради неразумна и неоснована причина. Сè додека не сфатиме дека материјалната еднаквост не се задоволува само со формална еднаквост, односно еднаквост на лист хартија.

Користена литература

- Котевска, Б. (2013). Водич за основи за дискриминација. ОБСЕ – Скопје: Публикација, 70.
- Подготвил Поповска, Ж. Превод Брајковска, Д. и Стојанова, С. (2013). Пресуди во врска со дискриминација од судската пракса на Европскиот суд за човекови права и Судот на правдата на Европската Унија. ОБСЕ – Скопје: Публикација, 331.
- Кржаловски, А. Андреевска, Е. Љатифи, В. Чупи, Р.А. Камбери, М. Мисев В. (2010) ДИСКРИМИНАЦИЈА по основа на етничка припадност: Извештај од истражување. ОБСЕ – Скопје: Публикација, 104.
- Мрежата за заштита од дискриминација. Здружението на граѓани Реактор (2015). Извештај до Комитетот за елиминација на расната дискриминација. Преземено на 20 јануари 2017 г. <http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CERD>
- Комисија за заштита од дискриминација (2014 и 2015). Годишни извештаи. Преземени на 15 јануари 2017 г. <http://www.kzd.mk/>
- Државен завод за статистика (2014, 2015, 2016 и 2017). Извештаи. Преземени на 17 март 2017 г. <http://www.stat.gov.mk/>
- Кржаловски, А. (2011). Дискриминацијата во Македонија по основа на етничка припадност. МЦМС – Скопје: Истражувачки извештај, 26. Преземен на 16 декември 2017 г. <http://www.mcms.org.mk>
- Јордановска, М. (17 декември 2013). Кога името и бојата на кожата се пресуден фактор за работно место. Фокус. <http://fokus.mk/fokus-express/koga-imeto-i-bojata-na-kozata-se-presudni/>
- Hunter, M. (2007), The Persistent Problem of Colorism: Skin Tone, Status, and Inequality. *Sociology Compass*, 1: 237–254. doi:10.1111/j.1751-9020.2007.00006.x
- Oxford Dictionaries. (2017). Definition of racism, colourism and ethnicity. Преземени на 23 март 2017 г. <https://en.oxforddictionaries.com/>
- Министерство за образование и наука (2017). Стипендии. Преземено на 23 март 2017 г. stipendii.mon.gov.mk/
- Агенција за вработување на Република Македонија (2015). Годишни извештаи и прегледи на евидентирани невработени лица според национална припадност. Преземени на 20 март 2017 г. <http://www.avrm.gov.mk/>
- Министерство за труд и социјална политика (2017). Документи. Преземени на 10 февруари 2017 г. <http://www.mtsp.gov.mk/dokumenti.nsp>
- Устав на Република Македонија „Службен весник на РМ“, бр.52/1991
- Закон за спречување и заштита од дискриминација „Службен весник на РМ“ бр. 177/2015 (пречистен текст), 31/2016
- Закон за гранична контрола, „Службен весник на РМ“ бр.117/2010, 41/2014, 148/2015, 55/2016
- Закон за социјална заштита „Службен весник на РМ“ бр.79 / 2009, 148/2013 (пречистен текст), 164/2013, 187/2013, 38/2014, 44/2014, 116/2014, 180/2014, 72/2015, 104/2015, 150/2015, 173/2015, 192/2015 и 30/2016
- Закон за ратификација на Меѓународна конвенција за укинување на сите форми на расна дискриминација „Службен весник на СФРЈ“ бр.31/1967
- Закон за дополнување на Законот за ратификација на Меѓународната конвенција за укинување на сите форми на расна дискриминација „Службен весник на РМ“ бр.32/1999